

Iš restauravimo dirbtuvių - į naująją Kraštotyros muziejaus ekspoziciją

Atnaujinto Panevėžio kraštotyros muziejaus ekspoziciją papuošė restauruota, itin reta alebastro vaza (XIX a., Italija), išdabinta augalinių motyvų drožiniais, su ažūrinėmis rankenomis. Ji stovi ant šešiabriaunės kolonos, tad šio labai trapios ir dailaus eksponato bendras aukštis - 2 metrai. Pagrindinę vazos kompoziciją sudaro 8 tekintos viena ant kitos sustatytos alebastro dalys. Muziejuje saugomos dvi vienodos (porinės) alebastro vazos, kadaise stovėjusios bajorams Kerbedžiams priklausiusiame Naudvario dvare (Panevėžio r.). 2020 m. baigta restauruoti viena iš jų, antrosios kol kas sumontuoti negalima, trūksta kai kurių dalių, jų atkūrimas reikalauja skulptoriaus rankos bei papildomo finansavimo.

Tikėtina, kad šios porinės alebastro vazos, kadaise puošusios Naudvario interjerą, į muziejų galėjo patekti 1942 m. drauge su Valerijono Straševičiaus pasaulio vabzdžių kolekcija. Minėtą dvarą pedagogas, entomologas V. Straševičius paveldėjo po Valerijono Kerbedžio ir jo žmonos Gabrielės (V. Straševičiaus motinos sesers) mirties. Nors Panevėžio muziejuje šios vazos saugotos beveik 80 metų, tačiau į dienos šviesą iškeltos pirmą kartą. Vazos buvo blogos būklės, nestabilios, aptrupėjusios, daug kartų klijuotos, pageltusios, dėmėtos, trūko dalių, tad be restauratorių pagalbos negalėjo būti eksponuojamos. Po itin kruopštaus Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus (LNDM) P. Gudyno restauravimo centro keramikos restauratorių darbo, atsiskleidė eksponatų grožis ir spindesys. Vazas keturis mėnesius restauravo keturios restauratorės: keramikos restauravimo ekspertės Bronislova Kunkulienė ir Rasa Mikolaitienė, aukščiausios kvalifikacinės kategorijos keramikos restauratorės Lina Ona Adomaitytė ir Leokadija Šalkovska. Tokio tipo vazos LNDM P. Gudyno restauravimo centre restauruotos pirmą kartą.

Apie šio darbo patirtį keramikos restauratorė R. Mikolaitienė pasakojo: „Restauruoti alebastro vaza stovi ant trijų viena į kitą suleistų šešiabriaunių kolonos dalių. Kiekviena jų sumontuota iš šešių alebastro plokščių ir alebastrinių jungiamųjų žiedų viduje. Pirmiausiai reikėjo išsiaiškinti, kaip kolonos buvo sumontuotos - kokiomis medžiagomis stačiakampės plokštės sujungtos į šešiabriaunius blokus. Dažnai buvo organizuojami restauravimo pasitarimai. Restauratoriai visada konsultuojasi su restauravimo taryba, kurią sudaro skirtingų sričių specialistai ir tik bendrai sutarus priimami atsakingi sprendimai. Nuspręsta kolonos dalis ardyti ir iš naujo sustatyti pagal autentišką jų sumontavimą, tačiau naudojant kokybiškas patvarias restauracines medžiagas. Išsiaiškinome, kad kolonų vidinė dalis buvo uždrėbta trijų skirtingų rūšių gipso sluoksniais. Viršutinis trupantis blogos kokybės gipsas buvo su plaušais, jis gausiai ir grubiai dengė visas vidines plokštumas, kampus ir visas sujungimo vietas. Tai rodė, kad kolonos buvo ne kartą remontuotos vis užtepant naują gipso sluoksnį“.

Pradėję ardyti sujungimus, restauratoriai įsitikino, kad XIX a. pabaigos alebastro dirbinių gamintojai klijų nenaudojo visai ir tikrai nelengvą savo svoriu statinį sumontavo gipso mase.

Iš restauravimo dirbtuvių - į naująją Kraštotyros muziejaus ekspoziciją

Kolonų viduje sujungimų kampuose meistrai buvo įstatę alebastro atramėles, todėl restauratoriams pašalinus gipsą nuo vidinių kolonos plokštumų, minėtų atramėlių rasta apie 30. Jie užfiksavo atramėlių padėtis, kad vėliau jos būtų įdėtos tiksliai tose pačiose vietose. Nuvalius ir nuplovus visas alebastro dalis, medžiaga atsiskleidė savo grožiu. R. Mikolaitienė pasakojo apie alebastrą kaip apie subtilią, mechaniškai labai trapią ir ypač pažeidžiamą uolieną, kurią lengva drožinėti - tai jos ypatinga savybė, be to, ji lengvai peršviečiama. Tačiau šios savybės restauratoriams kėlė ir papildomų užduočių. Neišlikusius vazų fragmentus reikėjo atkurti iš restauracinių medžiagų, kurios labai panašiai imituotų šią subtilią medžiagą - alebastrą. Buvo atlikta daug bandomųjų pavyzdžių, pritaikytos tinkamos medžiagos ir jų kiekiai, kad būtų subtiliai atkartotas alebastro pieniškasis baltumas ir peršviečiamumas.

Pasak R. Mikolaitienės, nuskilę ir neišlikę vazos fragmentai buvo atkurti restauracinėmis medžiagomis. Gražiausioji vazos dalis - puošnios drožinėtos ažūrinės rankenos su drakonų figūromis. Deja, išliko tik vazos apatinės rankenų dalys - stilizuoti drakonai su sparnais. Pagal geriau išlikusią pirmosios rankenos drakono figūrą buvo atkurti visi antrosios rankenos prarasti elementai - drakono galva ir kaklas, sparnai bei stilizuoti lapai. Rankenų viršutinė dalis greičiausiai buvo išdrožinėta stilizuotais augaliniais motyvais. Tikslios analogijos nepavyko rasti. Pagal restauravimo etiką, nesant tikslaus autentiško pavyzdžio - rankenų viršutinė dalis nebuvo atkurta. Tokiu būdu bent iš dalies buvo atkurtas vazos puošnumas.

Porinių alebastro vazų restauravimo projektą finansavo Lietuvos kultūros taryba ir Panevėžio miesto savivaldybė, projekto vadovė - Panevėžio kraštotyros muziejaus direktoriaus pavaduotoja-vyriausioji fondų saugotoja Jūratė Gaidelienė.

Vienas iš artimiausių muziejinių tikslų - gavus papildomą finansavimą, visiškai atkurti antrąją XIX a. Italijoje pagamintą alebastro vazą. Eksponuojamos dvi išpūdingos dvaro puošmenos itin praturtintą muziejaus ekspoziciją, pasakojančią apie pasiturinčių bajorų, miestiečių gyvenamąją aplinką.

Restauruotą vazą Kraštotyros muziejuje bus galima apžiūrėti pasibaigus karantinui.

